

X'ġara f'Birkirkara wara l-1950 sa llum

Vincenz Parnis

Fl-artiklu tas-sena l-ohra rajna x'kien ġara f Birkirkara bejn l-1939 u l-1950. Kont ghedtilkom li sena ohra, jekk Alla jrid, inkompli fuq li ġara wara l-1950.

Mela wara s-solennità kbira li biha kienet iċċelebrata l-festa ta' Santu Kruč fit-3 ta' Mejju 1950, meta ghall-ewwel darba kienu bdew jintużaw il-privileġġi tas-Sagrosanta Bażilika, u l-ewwel darba li l-Prepostu Dun Manwel Vella qaddes il-Quddiesa Prepositorjali, il-Kapitlu beda jaħseb u jippjana biex jibda jagħti c'ċnus halli b hekk ikun ji sta' jgholli l-kanonikati għall-ammont ta' hamsa u tletin lira fis-sena. Waqt li kien qed isehħ dan, l-Arcisqof Mikiel Gonzi informa lill-Papa Piju XII bl-attività u bl-inizjattiva tal-Kapitlu ghall-awmentar tal-prependi tal-ġuspatronati. Qallu wkoll li *l-Kapitlu, fiċ-ċirkustanzi, umilment qed jitlob lill-Qdusija tiegħek, li issa kien xieraq li jingħata d-Digriet tar-Ripristino dwar id-drittijiet u l-privileġġi antiki tal-Kolleġġjata u tal-ġuspatronati tagħha, skond kif hu inciż fil-Bolla ta' l-Erezzjoni u skond*

il-Ligi tal-Fundazzjoni. Dan kien ifisser li kollox jibqa' **ejzattament** bħalma kien qabel l-1935, jiġifieri kif kien wieghed soċċennement l-Arcisqof Gonzi, f isem is-Santa Sede, lill-Kapitlu, lis-Soċjetà Borgia u lill-Poplu Karkariz minn fuq l-arta maġġur, nhar Santu Kruč meta kien ġie jagħti l-Barka u jagħlaq il-festa.

Malli l-Kapitlu beda jagħti c-ċnus u bdew jogħlew il-prependi, il-Kongregazzjoni tal-Konċilju ħarġet reskrirt tal-31 ta' Awissu 1950 li bih awtorizzat *li jerġgħu jiġu attivati l-ġuspatronati tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara, preciżiżament kif kienu attivati qabel il-kwistjonijiet li nqalghu fl-1935 ma' l-Arcisqof Mawru Caruana.* Fid-19 ta' April 1955 l-imsemmija Kongregazzjoni informat lill-Arcisqof Gonzi bil-miktub illi *il-grazzja tar-restituzzjoni tal-ġuspatronati tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara* ġiet konċessa kif kien ġie mitlub. Dan kien ifisser li bis-sahħha ta' dar-Reskritt, il-ġuspatronati, attivi u passive, kif stabbiliti miż-żeww fundaturi, reġgħu saru **ejzattament** kif kien qabel l-1935. **Dan**

kien, għadu, u jibqa' dokument importantissmu li ħareġ mis-Santa Sede Appostolika, unikament għall-Kolleġġjata Elenjana, magħruf bħala d-Digriet tar-Ripristino.

Hawnhekk ta' min jappella lill-Kapitlu, lis-Socjetà Don Filippu Borgia u b'mod specċali lill-poplu Karkariż, biex kulhadd jibqa' jiftakar u jfakkar, jghasses u jindokra dan id-Digriet kolossal biex meta jsir xi attentat ta' qerda ta' xi haġa li tappartjeni lill-Kolleġġjata Karkariża jew lill-ġuspatronati tagħha jew l-amministrazzjoni tal-beni konnessi ma' l-istess ġuspatronati, għandu jiġi pprezentat dan id-Digriet kemm f'xi Qorti Ekklejżastiku f'Ruma u tant f'xi Qorti Ċivili lokali. *Jekk dan id-Digriet jintesa jew jitwarrab, tkun saret l-aħbar theddida għat-tkissir u l-qerda ta' din l-għażiżha Kolleġġjata tagħna.*

Fil-final ta' l-imsemmi reskritt, tfaċċat daqsxejn ta' klawṣola li kienet tghid li *l-Prepositura tingħata wara konkors li jkun miftuħ għal-kulhadd*. Čertament din ma taqbel xejn mal-Liġi tal-Fondazzjoni u mal-Bolla ta' Urbanu VIII għax dawn jippreferu l-ewwel lill-Karkariżi, u f'każ li ma jkunx hemm, imbagħad lil kulhadd. Għalhekk din kienet *oġgezzjonabbli*. Issa billi dawk is-sentenzi monumentalni li jeżistu fuq il-Prepositura u l-Kolleġġjata ta'

Birkirkara f'dak iż-żmien kienu għadhom moħbija fis-sikta u ddalma ta' l-Arkivji, saret laqgħa bejn il-Kapitlu u s-Socjetà Borgia fl-Awla Kapitulari, fejn kien ġie deċiż li jitolbu *interpretazzjoni awtentika* ta' din l-imsemmija klawṣola. Informaw lill-Arcisqof Gonzi dwar dis-sitwazzjoni u hu kiteb lill-Kongregazzjoni tal-Konċilju u talabba tagħti interpretazzjoni bil-miktub dwar *jekk wara l-konkors il-Prepositura kellhiex tingħata mill-Kapitlu skond il-Liġi tal-Fundazzjoni, inkella kellux jiġi mifħum li l-Prepositura tibqa' riservata għas-Santa Sede kif kien dejjem.*

Imma dan, wara kollox, ma kien jaqbel xejn ma' dak li talbu l-Kapitlu u s-Socjetà, għax il-Bolla ta' l-erezzjoni tghid ċar u tond, u bla ebda ekwivoku, li *l-Prepositura tingħata mis-Santa Sede wara li tkun saret l-għażla tal-Prepostu mill-Kapitlu*. Dan hu espress fil-Bolla skond il-Liġi tal-Fundazzjoni. Jekk ma jsirx hekk, il-Prepostu li jsir ikun biss *de facto* u mhux *de jure* u għalhekk ikun wieħed illegittimu, għax ma jkunx ġie magħżul skond il-Liġi tal-Fundazzjoni.

Fl-4 ta' Awissu 1955, il-Kongregazzjoni tal-Konċilju wieġbet it-talba ta' l-Arcisqof Gonzi u qalet li *Billi din hija konċessjoni gdida, il-Prepositura hija riservata għas-*

Santa Sede skond il-Kanoni 396 par. 1 u 1434. Għal dir-raġuni ma ġietx imsemmija l-Liġi tal-Fundazzjoni. Dan assolutament ma kienx jaqbel mal-ftehim li kien intlaħaq għax il-Fundazzjoni ma setgħet qatt titwarra b'sempliċi daqqa ta' pinna, f xi burdata hażina ta' xi hadd li seta' kien xi ftit mgħażżeġ u ma fehemx li s-sitwazzjoni tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara hi *sui generis, jiġifieri unika u specjalissima*. Hawn kien jidher ċar li l-maltemp lest jirritorna! Kemm il-Kapitlu u tant is-Socjetà żammew sikta perfetta.

F'dawn iċ-ċirkustanzi strambi l-Kapitlu u s-Socjetà baqghu nkwestati bil-kontenut ta' dir-risposta fallaci ta' konċessjoni ġidida, għax billi l-Kolleġġjata qatt ma kellha bżonn ta' konċessjonijiet ġodda, il-Kapitlu u s-Socjetà qatt ma talbuhom. Żgur li qatt ma kien hemm lokhom wara d-dikjarazzjonijiet ta' l-Arcisqof Gonzi u tas-Santa Sede. Hawn jidher kemm kellha raġun dik il-minoranza żgħira ta' Karkariżi, fosthom jien, li fi Frar tal-1949 konna tal-fehma li kellha titkompla l-kawża f'Ruma, biex il-Kolleġġjata jkollha sentenza bażika u awtentika b'ebda tali konċessjoni ġidida dwar il-Prepositura.

Issa li l-ġuspatronat kien ġie għan-normal, fis-16 ta' Marzu 1956 il-Kapitlu hareġ is-soliti editti biex jidher kien kif

kien isir qabel l-1935 skond il-Liġi tal-Fundazzjoni u skond l-Istatuti, u hatar l-ewwel erba' kanonci wara xi ghoxrin sena fost il-ferħ tal-Karkariżi. Dan kien jikkonferma illi l-ġuspatronat (attiv u passiv) kien tabilhaqq ġie ripristinat u mwettaq skond kif imwiegħed mill-Arcisqof Gonzi u s-Santa Sede. Wiehed għandu jinnota wkoll li l-Bolla ta' Urbanu VIII ma tista' qatt taċċetta xi konċessjoni ġidida, peress li ġiet eretta fuq il-pedament sod ta' kuntratti sinallagmatici civili li hadd u qatt ma jista' jċaqlaqhom. Dawn kienu ġew iffirmati minn kull wieħed miż-żeww Fundaturi mas-Santa Sede.

Komplew il-laqghat bejn il-Kapitlu u s-Socjetà Borgia, li flimkien ifformulaw memorjal twil u studjat, ibbażat fuq riċerki intensivi li kienu saru fuq il-Fundazzjonijiet, fuq il-Bolla ta' Urbanu VIII u fuq is-Sentenzi monumentalni tal-Qrati Rumani favur il-Kolleġġjata ta' Birkirkara, misjubin wara medda ta' snin mitlufin jew mohbijn. L-imsemmi memorjal, bi svista, kien intbagħat bla data lill-Kongregazzjoni tal-Konċilju, li fiha kienet intalbet dikjarazzjoni li l-ġuspatronat ma ntilef qatt u li għandu jibqa' effettiv bis-saħħha tal-fundazzjonijiet u tal-Bolla, iżda mhux b'dikjarazzjoni ta' xi konċessjoni ġidida. B'sorprija kbira, il-Kongregazzjoni kitbet

lill-Arcisqof Gonzi bid-data 17 ta' Mejju 1957 u qaltru hekk: Wara li gie studjat ir-rikors (memorjal) mibghut bla data mill-Kapitlu ta' Birkirkara u s-Socjetà Don Filippo Borgia rigward il-guspatronat, din is-Sagra Kongregazzjoni tal-Koncilju twieġeb hekk: *Ir-rikors jiġi mwarrab u r-rikorrenti (Kapitlu u Soċjetà) għandhom ikunu mgħarrfa b'dan.* **Din ir-risposta negattiva inżammet ukoll strettament mohbija. Ma sar qatt xejn dwarha** ghax kien hawn min, fl-istess Soċjetà Borgia, li beża' mill-babaw ta' xi nkwiex ġidid.

Dal-habi kollu, li aktarx kien gie ornat mill-Arcisqof Gonzi, kellu jinkixef aċċidentalment miegħi xhur wara li ntbagħat Malta dan id-digriet diżgustanti u ingust, meta waqt li kont fuq qadja l-Kurja, skrivan qalli: *Ir-rikors li bgħattu Ruma gie rejciendum est.* Malli wasalt Birkirkara informajt l-ewwel lil xi Kanoniċi u wara lil xi membri tas-Socjetà, li l-memorjal kien gie mwarrab. Ta' l-ewwel semghuni u ma tkellmu xejn. Tat-tieni skantaw kif qatt ma semghu xejn.

Malli s-sur Pawl Attard, dak iż-żmien Teżorier tas-Socjetà, sema' x kont qed nghid jien f-Birkirkara, sejjah laqgħa generali li fiha akkużani fuq dak li kont qed nghid, u wara xi domandi li għamilli, jiena qomt niddefendi l-pożizzjoni tiegħi,

fejn sostnejt li dak il-memorjal kien tassew twarrab ghax intbagħat bla data. Is-sur Attard tant ha għalihi li ried jaf bilfors min kien li ghaddieli l-informazzjoni. Iżda billi l-individwu kien impiegat tal-Kurja, ma stajtx nikkwotah ghax kont nikkopremettlu l-impieg tiegħu. Fi tmiem il-laqgħa, ippjanata tajjeb a priori mis-sur Attard jaħdem kontrija minn taħt, jiena sfajt vittma taċ-ċirkustanzi.

Fuq dal-memorjal imwarrab kompliet is-sikta min-naha Karkariża. Sadattant saru xi kanoniċi godda waqt li xi Prepostu jew tnejn saru biss *de facto* iż-żda mhux *de jure* u għalhekk kienu illegittimi, ghax ma sarux skond il-Liġi tal-Fundazzjoni, l-Istatuti u skond il-Bolla ta' l-Erezzjoni. Kieku saret **insistenza serja** min-naha Karkariża, biex dak li halley iż-żewġ Fundaturi u dak li ordna jsir il-Papa Urbanu VIII, imsahħħah bil-Klawsola Sublata u *bid-Digriet Irritanti*, jiġi diskuss minn nies kompetenti u miftiehem iż-żejed bil-miftuh u bla biża , kieku l-qaghda preżenti tal-Kolleġġjata, tal-Kapitlu u tal-poplu Karkariz kienet tkun wahda wisq aktar soda u feliċi milli fil-fatt hi llum.

Billimbagħad kien hemm perijodu twil bla kanoniċi godda, u billi wkoll kien miet l-Arcisqof Gonzi, is-suċċessur tiegħi l-Arcisqof Merċieca, li kien irrifjuta li jsir is-soltu Ingress

Djočesan, u li ma kien jaf xejn dwar dak kollu li kienet ghaddiet minnu Birkirkara u dwar id-drittijiet tal-Kolleġġjata tagħha, deherlu li seta' jagħmel li jrid bla xkiel ta' xejn u *bla ebda konsiderazzjoni għal dak li jassenjaw iż-żewġ Fundazzjonijiet u l-Bolla tal-Papa Urbanu VIII*, kif ukoll dwar is-Sentenzi Rotali favur il-Kolleġġjata ta' Birkirkara taħt pieni ta' nullità u ta' individwalitā.

Mhux biss Mons. Arcisqof Mercieca ma kien jaf xejn dwar dan, iżda sfortunatament, il-biċċa l-kbira tal-Karkariżi wkoll. Għalhekk issa qed jinkitbu dawn l-artikli li dwarhom hu rakkmandabbli li jibda jsir tagħlim relevanti lill-poplu Karkariz, li żgur baqa' interessa fil-Kolleġġjata u fid-drittijiet u l-privileġgi tagħha kif kienu missirijietna. Iżda hawn xi ħadd jiastaqsi: *U issa x jista' jsir jekk saru l-iżbalji u għadda ż-żmien?* F dan il-każ ma teżisti ebda għamlta ta' xi preskrizzjoni għax dahlu awtomatikament *ipso facto in vigore* l-effetti tal-Klawsola Sublata u tad-Digriet Irritanti. B hekk, *kull min kien f xi setgħa u aġixxa f'xi haġa li tolqot hażin lill-Kolleġġjata ta' Birkirkara, kien min kien, jaf jew ma jafx, kull m'għamel ġie assolutament null u bla effett.*

Jidher čar illi s-sitwazzjoni unika u speċjali tal-Kolleġġjata

tagħna ma ġiet xejn mifħuma mis-Santa Sede tal-ħamsinijiet u s-snini ta' wrajhom. Għalhekk is-Soċjetà fil-11 ta' Novembru 1997 bagħtet memorandum f'Ruma lill-Kardinal Segretarju ta' l-Istat tal-Vatikan. Wara ftit ġranet, li mhux soltu, il-President tas-Soċjetà irċieva r-risposta segwenti: **Revoka ta' kwalunkwe fakultà jew privileġgi li huma kuntrarji, anke jekk jistħoqqilhom li jiġu msemija b'mod speċjalissimu, u li ġew mogħtija mis-Sede Appostolika lil persuni fiżiċċi jew morali.** Meta wieħed jeżamina dir-risposta *bbażata fuq tali ingustizzja tant grassa u lampanti, kif inhi ddikjarata hawn fuq, minn min kitibha jew min seta' ssuġġeriha f xi relazzjoni mressqa f'Ruma mill-Kurja ta' Malta, wieħed jifhem kjarament kemm, risposta bħal din ma tista' qatt tolqot lill-Kolleġġjata ta' Birkirkara, għax fiha ma ġietx imsemmija l-Bolla tal-Papa Urbanu VIII, kif elenkat u ordnat li jsir f'Sentenzi tas-Sagra Romana Rota, deċiżi favur il-Kolleġġjata; Sentenzi li ġew stampati, ippubblikati u mqassma mad-dinja biex jistabbilixxu Gurisprudenza Universali.*

Skond l-imsemmijin Sentenzi, għandhom jiġu kkwotati kelma b'kelma, *da verbo ad verbum*, il-Klawsola Sublata u d-Digriet

Irritantikullmetatkunsessirxihaġa li tista' tolqot hażin lill-Kolleġġjata ta' Birkirkara. Għandu wkoll jiġi mfakkar illi l-Fundazzjonijiet huma bbażati fuq Kuntratti Sinallagmatici Ċivili li saru bejn il-Fundaturi u l-Papiet u li għalhekk żgur li hadd ma jista' jħollhom jew iwaqqaghhom jew jilghab bihom, ikollu kemm ikollu setgħa. Konsegwentement, ma jistgħux jiġu injorati minn xi waħda miz-żewġ kuntrattanti, fejn parti waħda ħallset u fejn il-parti l-oħra tat-ġħal dak li ħallset l-ewwel parti.

Għar-raġunijiet fuq imsemmija, is-Socjetà ma hadet ebda passi ohra dwar ir-risposta tal-1997, **ħax din hija kompletament NULLA U MA TISWA XEJN.** Għalhekk il-qaghda tal-Kolleġġjata llum hija xorta waħda bħalma kienet qabel l-1935 mhux biss bis-saħħa a) tal-Fundazzjonijiet, b) tal-Bolla tal-Papa Urbanu VIII, c) tas-Sentenzi tal-qratī Rumani favur tagħha li, kif kien xieraq u ġust, kienu feħmu lil Birkirkara, iż-żda wkoll d) *bis-saħħa tar-Ripristinu* mogħti fl-1950 bil-fomm u fl-1995 bil-KITBA, wara l-wegħdiet solenni magħmulin mill-Arċisqof Gonzi u s-Santa Sede lill-Kapitlu u lill-Poplu Karkariż.

Min-naħa l-oħra, minkejja dan kollu u s-saħħa tal-provi li għandha l-Kolleġġjata Karkariża, il-qaghda tagħha llum sabet ruħha fi kriżi wisq

aghjar minn dik tal-1935. Ghax dak iż-żmien l-Arċisqof Caruana kien ha biss f'idejh il-Kanonikati. Illum l-Arċisqof Merċieca qabad u ddispona mill-beni kollha tal-Kolleġġjata, u wara li iregalahom lill-Joint Office, offia ffit bonds lill-Kapitulari Karkariżi u rabathom b'silenzju profond, sikta perfetta. Is-Socjetà però, din id-darba ma felhitx tibqa' siekta, ghax kif jingħad bit-Taljan, *troppe buono non è bono.* Wara diversi ittri li bagħtet lill-Arċisqof u li qatt ma ġiet tweġiba dwarhom, is-Socjetà Borgia kienet kostretta li tippreżzenta Protest Ġudizzjarju fil-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fit-23 ta' Mejju 1977 li fih qalet:

1. Illi qiegħda ssir ingerenza indebita mill-Kurja Arċiveskovilita' Malta fl-amministrazzjoni tal-propjetà tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara, mħollija biex il-Kapitlu jinqeda biha għall-ġid spiritwali tal-poplu Karkariż.
2. Illi din l-amministrazzjoni tappartjeni *pleno jure* lill-Kapitlu Elenjan kif jirriżulta mill-bolla ta' l-erezzjoni u mill-Istatuti tal-Kolleġġjata kkonfermati mill-Papa Urbanu VIII fl-1631, u mid-deċiżjoniji esplicita u *ad hoc* mogħtija mis-Santa Sede fl-1895.
3. Illi l-pożizzjoni ġuridika tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara hija

- wahda *sui generis* tant li l-Bolla li biha kienet eretta mill-Papa Urbanu VIII fl-1630 ma thalli xejn li jista' jittiefes mill-Kolleggjata b'xi dispozizzjoni kanonika generali.
4. Illi t-Tribunal tar-Rota Rumana iddkjara li l-imsemmi Papa Urbanu VIII, meta hareg il-Bolla, kien ried li din *tkun imwettqa u esegwita b'mod eżattissmu – Fundationis Legem exactissime implemendam et exequandam esse confirmaverat*.
 5. Illi skond deċiżjoni tal-Qorti Ċivil ta' Malta (15 ta' Frar 1865) ġie deċiż li l-Kapitlu Elenjan, minhabba l-ġurament li jiehu, irid josserva l-ordinazzjoni tal-Fundaturi u skrupolożament iħares il-propjetà u l-interessi tal-Kolleggjata; għalhekk m'għandux ikun suġġett għall-ordnijiet mill-Kurja Arċiveskovili fejn jirrigwarda l-Patrimonju tal-Kolleggjata Elenjana.
 6. Illi b'kuntratti sinallagmatici, iż-żewġ Fundaturi riedu u ordnaw li l-propjetà li ħallew lill-Kapitlu Elenjan u lil Birkirkara għandha tiġi meqjusabħala libera umahlula minn kull irbit. Il-Fundaturi għamlu din il-kundizzjoni fil-bidunett tal-fondazzjoni u tad-donazzjoni tagħihom, *in primis et ante omnia*.
 7. Illi għalhekk il-Kurja Arċiveskovili ma setghetx leġittimamente tgħaddi l-propjetà amministrata mill-Kapitlu Elenjan, f'isem il-poplu Karkariż, lil xi awtorità governattiva, inkluż il-Joint Office, ghaliex tali trasferimenti huma nulli u bla effett.
 8. Illi s-Socjetà Borgia tiddeplora l-fatt, li minkejja li kitbet diversi drabi bil-prudenza kollha lill-Kurja Arċiveskovili dwar din il-kwistjoni u oħrajn li jirrigwardaw l-interessi tal-poplu Karkariż, b' mod sistematiku l-Kurja injorat kull avviċinament da parti tas-Socjetà Borgia: dan meta l-istess Socjetà ġiet rikonoxxuta mis-Santa Sede li tista' tindħal u titkellem fir-rigward tal-Kolleggjata f'isem il-poplu ta' Birkirkara. (Tribunal Suprem tas-Segnatura Apostolica, 11 ta' Mejju 1939).
 9. Illi minkejja dan kollu, il-Kurja Arċiveskovili, aljenat jew b'xorta ohra ddisponiet propjetà tal-Kolleggjata ta' Birkirkara u trid tissuġġetta lill-Kapitlu Elenjan għal kull ġurisdizzjon ta' l-istess Kurja, meta dan, legalment u moralment ma jistax isir.
 10. Għaldaqstant, is-Socjetà Don Filippo Borgia, f'isem il-poplu Karkariż, qiegħda tpoggi lill-

protestat *f dolo culpa u mora* u tappellalu sabiex ireggā' lura kull att li seta' sar bi preġudizzju ġħall-patrimonju Karkariż kif amministrat bi dritt u b mod leġittimu mill-Kapitlu ta' Birkirkara u jinsistu li kull xorta ta' agir abbużiv, anke jekk mhux dejjem fid-deher, mill-Kurja Arcivescovili, għandu jieqaf immedjatament.

(Iffirmat) Av. Reno Borg.

Wara l-Protest tas-Soċjetà Borgia, l-Arcisqof ressaq kontro-protest:

1. Illi s-Soċjetà Borgia m'għandhiex interess ġuridiku fil-materja.
2. Illi fil-meritu u bla preġudizzju tal-premess, is-Soċjetà m'għandhiex raġun f'dak li qalet.
3. Illi meta persuna tagħmel donazzjoni ta' flus jew propjetà lill-Knisja, dan tagħmlu ghax tkun *thobb il-Knisja* kif imwaqqfa minn Sidna Gesù Kristu li halla wrajh lil San Pietru u s-suċċessuri tieghu biex imexxuha. Għalhekk hi *insita* f'kull donazzjoni simili li tkun xi tkun ir-rieda espressatad-donanti, din tkun soġġetta għal deċiżjonijiet jew direttivi ta' l-Awtorità Ekkleżjastika.
4. Illi l-Papa hu l-vigarju ta' Kristu fl-art u jgawdi minn potestà suprema, shiħa, immedjata u universali. Kien il-Papa li, għar-

rigward tal-Knisja f'Malta, hareg id-*Documento di Base* għall-kontroll tal-propjetà tagħha u, aktar tard, issanzjona l-Ftehim mal-Gvern Malti, u li dahal *in vigore* mar-ratifikasi tal-Ftehim bejn is-Santa Sede u r-Repubblika ta' Malta fit-18 ta' Frar 1993.

5. Illi, la darba, għalhekk, kull ma sar, sar bil-barka tal-Papa, kull kunsiderazzjoni oħra tkun superfluwa.
6. Għaldaqstant l-esponent, fil-waqt li jgħib il-premess *a formal i notizja* tas-Soċjetà protestanti, jikkontroprotestta formalment kontriha u, fil-waqt li jpoġġiha *in dolo, mora et culpa* għal kull fini u effett tal-liġi, jirrespingi l-pretensjoni tagħha u jiddiffidha milli tkompli tressaq din il-pretensjoni.

(iffirmat) Av. Paul Mallia

Nota: *Fiċ-ċirkostanzi ta' tali kontroprotest miktub b lingwaġġ li jidher intiż biex iħawwad l-imħuħ, is-Soċjetà Borgia, bħala rappreżentanta tal-Poplu Karkariż, wara li studjat bir-reqqa kollha l-kontenut tiegħi, kif ukoll il-fatti awtentiċi li ħargu minn diversi Sentenzi ta' Imħallfintal-Qrati Ekkleżjastici Ruma u tal-Qrati Ċivili Maltin dwar l-amministrazzjoni tal-beni tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara, ippreżżentat Replika għall-*

kontroprotest ta' l-Arċisqof, billi ċaħdet kategorikament u waqqgħet kulma qal l-E.T. Mons. Arċisqof fil-paragrafi kollha kif ġej:

1. Illi qabel xejn għandu jiġi prelevat li fil-kontroprotest tieghu, l-E.T. Mons. Arċisqof fil-kwalità tiegħu premessa, ma wieġeb xejn *in sustanza* għal kulma ntqal fil-protest originali tas-Socjetà Borgia.
2. Illi s-Socjetà Don Filippo Borgia, mhux talli għandha interess ġuridiku fil-kwistjoni, imma għandha wkoll id-dritt li taġixxi f'isem il-poplu Karkariz, u dan ammettih fi żmienna stess il-predeċċsur ta' l-Arċisqof prezenti (sive Mons. Gonzi) meta, f'ittra li kien bagħat lis-Santa Sede fis-16 ta' Frar 1949, irrefera għar-rappreżentanti tas-Socjetà Borgia li kellhom imorru Ruma bhala rappreżentanti *coll'incarico dap arte del popolo di Birchircara*. Dan id-dritt u interess ġuridiku johrog min-natura tal-Fundazzjoni tal-Kolleġġjata Karkariz, minn dokumenti storici u ġie kkonfermat b'mod esplicitu mit-Tribunal suprem tas-Segnatura Apostolica.
3. Illi mhu veru xejn li min jagħmel donazzjoni ta' **natura civili** lil xi entità speċifika fil-qafas tal-Knisja, din id-donazzjoni **civili** tispicċċa b'xi deċiżjoni unilaterali ta' xi Awtorità Ekkleżjastika jew governattiva. Dan il-punt legali huwa stabbilit kemm espressament mil-ligi civili ta' pajjiżna kif ukoll mill-ġurisprudenza stabbilita.
4. Illi t-trasfieriment tal-propjetà tal-Kolleġġjata Karkariz mill-Awtoritajiet Ekkleżjastiċi lill-Gvern Ċivil fl-1991 **huwa null** għaliex imur kontra r-rieda u x-xewqa tad-donaturi. Ebda dispożizzjoni Ekkleżjastika ma tista' tannulla dispożizzjoni civili *ad hoc* ikkreata mid-donatur.
5. Illi l-lingwaġġ użat fil-kontroprotest huwa ntiż sabiex iħawwad l-imħuħ għaliex huwa ta' natura **pseudo-religiża** u mhux ta' natura legali, kif inhu mistenni f'kontroprotest ġudizzjarju. Ir-rappreżentanti Karkarizi f'din il-kwistjoni **jirriaffermaw bl-akbar qawwa t-Twemmin Kattoliku tagħhom u jtenu quddiem kulhadd li l-azzjoni legali li qed jieħdu qed jagħmluha fl-interess spiritwali u **civili tal-Poplu Karkariz kollu.****
6. Illi qiegħed jiġi rilevat bil-preżenti li l-Papa attwali **ma giex**

- bid-dispozizzjonijiet specifiċi**
u eżatti tad-donazzjonijiet ta' Dun Filippu Borgia u ta' Dun Perin Borg, u kull pronunzja ġenerika li għamlet is-Santa Sede bl-ebda mod ma tista taffettwa d-dikjarazzjonijiet li għamlu diversi Papiet dwar innatura specjalissima (*sui generis*) u *ad hoc* tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara.
7. Illi teżisti każistika twila tal-Qrati Ċivili Maltin dwar l-istess natura specjalissima tal-Kolleġġjata Karkariża li ma jistgħux jithassru b'sempliċi daqqa ta' pinna.
 8. Illi anke l-Liġi Kanonika vigenti, tissalvagwardja u thares id-dispozizzjonijiet specifiċi tad-donaturi jew fundaturi, u mhux minnu li dawn b'xi mod jistgħu jinbelgħu mill-Kurja Arċiveskovili.
 9. Għaldaqstant, l-esponenti umilment jerġgħu jissottomettu illi l-Kurja Arċiveskovili għandha tieqaf immedjatament minn kull att ta' ingerenza dwar il-propjetà u d-drittijiet tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara u għandha tirritorna lill-istess Kolleġġjata kull propjetà li haditħha. Fin-nuqqas ikollhom jittieħdu dawk il-passi legali kollha opportuni sabiex dan iseħħi.
- (iffirmat Av. Reno Borg)

Wara din ir-replika konvinċenti, is-Soċjetà Borgia stennet x'kellu xi jghid iż-żejjed l-E.T. l-Arcisqof Ĝużeppi Merċieca fi *kritika kostruttiva* ta' l-imsemmija *Replika*. Iżda tweġiba ma dahlet qatt. Wara tliet snin riċerki u preparattivi biex is-Soċjetà tintavola kawża *in rei vindicatoria* dwar il-propjetà tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara, li għiet mahtufa mill-Kurja Arċiveskovili bil-barka u l-kmand ta' Monsinjur Arcisqof, l-istess Soċjetà għiet informata illi kien hemm kawża pendent fil-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili, dwar il-ġuspatronat tal-kappella mlaqqma *Tas-Sinjura* fi Triq il-Madonna tal-Hniena fiziż-Żejtun, u li n-numru taċ-ċitazzjoni kien 1791/00/RCP u l-Occhio kien: Vincent E. Ciliberti bhala Agent Ekonomu ta' Monsinjur Arcisqof, amministratur ta' Entitajiet Ekkleżjastiċi Djocesani kollha ta' Malta, *versus* Marianna u Lorenza, ahwa Spiteri.

Is-Soċjetà Borgia interssat ruħha f'din il-kawża fuq il-ġuspatronat ta' l-imsemmija kappella, fejn is-sur V.E. Ciliberti talab li: *Monsinjur Arcisqof għandu d-dmir jirribatti pretensjonijiet li l-konvenuti qed jiġvantaw jeddijiet ta' propjetà fuq din il-knisja... u talab lill-Qorti biex Tiddeċċiedi li l-imsemmija knisja jew kappella magħrufa bħala *Tas-Sinjura*, ddedikata lis-Sinjura Sultana tal-Qalb Imqaddsa ta' Gesù*

*fi Triq il-Madonna tal-Hnien, iż-Żejtun, hi propjetà Ekkleġjastika ta' ġuspatronat lajkali. Fin-nota tal-Eċċeżżjonijiet tal-Konvenuti Spiteri gie eccepit: Illi d-domandi attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante li l-propjetà in kwistjoni giet akkwistata mill-awtur tagħhom permezz ta' **kuntratt civili tat-28** ta' Marzu 1977 fl-atti tan-Nutar Dr. Alex Sciberras Trigona u illi l-attur (l-Arcisqof) qatt ma kien fil-pussess tal-Knisja tas-Sinjura u/jew tal-propjetà mobbli tagħha, liema propjetà kienet dejjem ta' l-atturi u ta' l-antekawża tagħhom.*

Fis-27 ta' Frar 2003 ingħatat is-Sentenza monumentali mill-U. T. l-Imħallef Dr. Ray Pace fi fiha, wara studju profond, kif jidher mis-Sentenza, gie deciż illi, din il-Qorti taqta' u tiddeċċiedi, billi, filwaqt li tilqa' l-ecċeżżjonijiet tal-konvenuti, tiċħad it-talba attrici stante li hija infondata fil-fatt u fid-dritt. Bispejjeż kollha kontra l-attur (V.E. Ciliberti) fil-kwalità tiegħu premessa. Bhala riżultat ta' l-eżitu sfavorevoli għall-Kurja, li appellat mis-sentenza tal-Prim' Awla, il-każ tal-propjetà tal-Kollegġjata ta' Birkirkara huwa kważi identiku, bid-differenza illi s-Socjetà Borgia tista' tkun il-parti attrici, rappreżentanta ta' l-ENTI Kollegġjata Karkariż u tal-Poplu Karkariż.

Dal-qbid tal-beni tal-Kollegġjata ta' Birkirkara mill-Kurja Arċiveskovili ta' Malta, jingħad li sar taht il-kappa tal-Vatikan, iżda **bla qatt giet informata s-Santa Sede dwar il-Bolla tal-Papa Urbanu VIII** fejn min kien qed jaġixxi, jiġifieri l-Kurja ta' Malta flimkien man-Nunzju Apostoliku, dak iż-żmien Mons. Celata, kellhom id-dmir u l-obbligu strett li jikkwotaw lill-Vatikan *il-Klawsola Sublata u d-Digriet Irritanti* kelma b'kelma da verbo ad verbum kif jordnaw l-Imħallfin tal-qrati Rumani fis-Sentenzi Monumentali li ppronunzjaw favur il-Kollegġjata ta' Birkirkara. Dawn huma Sentenzi ppubblikati u stampati li kopji tagħhom nippossjedu għal riferenza fäli meta niġu bżonnhom. Imma tant hassew li dan il-qbid tal-beni kien żbaljat u ngust, illi hbew kull ma sar **biex iħallu l-poplu Karkariż f'dalma perfetta** waqt li jkunu qed jamministrax dak li ma setgħux.

Għalhekk Poplu Karkariż, illum reġa' wasal iż-żmien li nerġġhu nipprotestaw bid-dritt u bil-qawwa kollha. Iżda did-darba m'ahniex se nerġġħu nwäqqfu l-festi kif għamlu ta' qabilna fl-1935, ghax b'hekk inkunu naqdu lil diversi li jridu jaqtgħu dawn il-festi. Dak iż-żmien għaddha u c-ċirkustanzi tbiddlu. Iżda xorta għandna nkunu għalenija, magħqudin fi protesta wahda u soda,

biex irresqu fil-Qrati Ċivil ta' Malta fejn il-Ġustizzja għadha sal-lum tassew teżisti, dan il-każ tal-ħtif tal-propjetà tal-Kolleġġjata Karkariża, biex inharsu u nindukraw dan il-patrimonju kif imholli lill-Karkariži, bla ma nużaw xi għamla ta' vjolenza, iżda billi nippruvaw nikkonvinċu darba għal dejjem lil min qatt ma ried jew seta' jifhimha, **li l-Bolla tal-Kolleġġjata ta' Birkirkara hija waħda *sui generis* – i.e. unika u speċjalissima.** Waħda li dwarha hadd ma jista' jazzarda jiċċajta u jgħidilna “***Il-Bolla Jien***” waqt li b'ponot subghajjh fil-leminija, ħafif

itektek sidru.

Mela għandna naħdmu u nistinkaw kif għamlu l-antenati tagħna biex żammew shiha u bla mittiefsa din il-Proto-Kolleġġjata Insinji, l-ewwel wahda f'Malta u Ghawdex, li ħarget 375 sena ilu bl-ahbar ġieħ ta' bolla *sui generis*, minn idejn il-Papa Urbanu VIII fil-5 ta' Dicembru 1630. Ma ninsew qatt li **għandna obbligu sagrosant** li naħdmu lkoll biex dan il-patrimonju tant għażiż li writna mingħand missirijietna nghadduh intatt u bla mittiefes lil uliedna u lil ta' warajna, kif ghallmuna nagħmlu l-antenati tagħna Karkariži!!!